

Múzeum az idő ködében

KORUNK
PRÓZÁJA

Az éjszakát aránylag nyugodtan töltötte. Azok a kisebb görcsök, amelyek egyszer-kétszer magához térítették, mulékonyaknak bizonyultak, hamarosan visszasüllyedhetett az altató okozta ernyedtség kábulatába. Reggel már hatkor nagy zajjal bevonult a takarítónő, hozta vízzel telt vedrét s a kefeseprút, a rágöngyölt felmosóronggyal. Az álom azonnal kiszökött mindannyiuk

szeméből, elkezdődött az új nap, megszokott rendjével és leselkedő veszedelmeivel. Megvolt a reggeli, megvolt a vizit, Zolti most is kedves volt hozzá, de mintha sietősebben intézte volna el, mint előző nap. Ezen nem ütközött meg, rengeteg gond nehezédhet a vállára, s talán sürgős operáció is vár rá. Különben sem lát-szik bőbeszédű embernek, inkább a katonás kimértség a jellemző reá, röviden fogalmaz, a lényegre tör.

Úgy tíz óra tájt a nővér — egészen más, mint a szőke, testes és barna hajú — egy állványt helyezett el az ágya mellett, fémrúdját megfelelő magasságra állította be, majd egy palackot fogott reá.

— Klári vagyok — mutatkozott be —, megkezdjük a glukóze adagolását, tessék kényelmesen elhelyezkedni az ágyon, mert hosszan tart majd. Kérem fel-szabadítani a jobb karját.

Meztelen karján megkereste a megfelelő eret, beleszúrta egy nagyobbacska tűt, azt ragasztószalaggal több helyen is odaerősítette, majd egy gumicső s egy üvegtölcsérke segítségével a palackhoz kapcsolta. Aztán megengedte a folyadékot, vigyázva arra, hogy cseppenként, szabályos egyenletességgel jusson a vérébe. Megkezdődött a „felerősítése“.

Feküdt ott mozdulatlanul, és nézte, mint gyöngyöz csepp csepp után a kis üvegtölcsérbe és onnan a csövön át őbelé, és mindinkább elmeredett, mindinkább kívül került a környezetén, egyre inkább a saját sorsa körvonalalaiba zárodott. Egy darabig számolta a cseppeket, míg aztán már nem tudta, mit is számol, mi pereg ily kimért pontossággal, hacsak az idő nem. Igen, az idő, az órák, napok, hónapok, évek, azok csöppennek ily kitartóan és folytonosan, és halmozódnak fel az emberben. Ez a harmadik, halállal fenyegető megpróbáltatás, ami életében éri — mennyi idő telt is el a másodiktól? Bizony már több mint húsz év. Míg az első és a második közé nagyjából tíz esztendő ékelődött be, addig a második és jelenlegi megpróbáltatását két évtizednyi idő választja el egymástól. Mindenesetre csapásait szépen osztotta el a sorsa, úgy, hogy jusson belőle egy a zsenge ifjú korára, egy a krisztusi életkorra és egy a mostanira, amikor 55 évével már idősnek mondhatja magát. A hármask szám, a bűvös hármask kiteljesedett. Vajon nem azért, hogy a teljesség egyúttal a véget is jelentse? Nem érzett félelmet, de a számok mágiája néha megdöbbenően érvényesül. Második kalandja, elhurcoltatása és hazavergődése a cselekvés, az akció jegyében ment végbe, mozgás és vállalás volt, méltóan a meglett férfihoz. E harmadik viszont — az ágyhoz kötött, száználmasan leromlott, tönkrement idős ember kalandja — ki tudja, milyen eredménnyel zárul. Lesóványodva, megviselten került haza akkor is, de korántsem erőtlentül, rövid pihenő után már elindulhatott, hogy a gyökeresen megváltozott körülmények ellenére munkát és szerepet vállaljon. Ha ezt a válságot is átvészeli, vajon képes lesz-e tovább munkálkodni?

Igen, akkor volt ereje és — bátorsága is erre. Mert bátorság is kellett ahhoz, hogy munkáját újra elkezdje. A felesége, míg a távolléte alatt történekről be-

számolt neki, megemlítette azt is, hogy járt Bányai Lacinál, segítségét kérve az ő érdekében. Laci idegesen rántott egyet amúgy is rángatózó vállán, és minden közbenjárást elhárított magától. Teljesen hiábavaló lenne.

— Csak meg ne szokjön, csak ilyesmi ne jusson eszébe! — mondta az aszszonynak. — Ez kétszeres bajt zúdítana rá.

És ő megszökött, s most nem tudhatja, mi lesz ennek a következménye. Úgy indult el a rája bizott nyomtatványokkal a Népi Szövetség helyi központjába, hogy számolhatott a katonai hatóságoknak való átadatásával. Vakbuzgó emberek mindenütt akadhatnak. Éppen adta át a csomagot az egyik aktivistának, amikor valahonnan csak előbukkant Laci. Elképedve nézett rá.

— Hát te itthon vagy? Mit hoztál?

— Propagandanyomtatványokat a Szövetség központjától.

— Igen? Sikerült kiszabadítaniok?

Kissé félrevonta őt, és halkán ezt mondta neki:

— Nem, Lacikám, nem szabadított ki senki, megszöktem. Sajnos, feleségem nem juttathatta el hozzám baráti figyelmeztetésedet.

Habogott valamit, majd összeszedve magát, mintha mi sem történt volna, természetes közvetlenséggel jelentette ki:

— Hallod-e, aztán számítunk reád! A Központ bizalma kötelez. Hol fogsz dolgozni?

— Ahol eddig is, az Egyetemi Diákasztalnál.

— No, azonkívül más feladatot is vállalnod kell, kevesen vagyunk, s a tennivaló sok.

— Kérlek, a munkától sosem féltém.

— Helyes, rendben van. Majd meglátjuk, mivel bizunk meg.

Minden intézményt át kellett szervezni, köztük az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet is. E régi intézmény főtitkári tisztségébe választották meg. Az új elnök Asztalos Sándor dr. lett, a Vásárhelyi Találkozó egyik szervezője, neves ügyvéd, Sándor József pedig, az egyesület alapítója és mindvégig irányítója, a hajdani magyar párti szenátor, demokratikus érzelmeire való tekintettel mint diszelnök maradt a vezetőség tagja.

Feltette magában a kérdést: vajon ez volt az a megbízatás, amit Bányai szánt neki? Laci személyesen nem folyt be a dolgok alakulásába, a Népi Szövetség részéről Balogh Edgár szorgoskodott nagy buzgalommal az ügymenet lebonyolításán. Mozgósította a Móricz Zsigmond Népi Kollégium diákjait, a fiatal tanárokat — köztük szökevénytársát, Jóskát —, és az értelmiségből azokat, akikre az egyesület munkájában számítani lehetett. Az öreg Sándor Józseffel már korábban megértő kapcsolatai voltak, ahol lehetett, fel is használta őt a baloldal akcióiban, talán ezért bocsátotta meg neki magyar párti ténykedését, és hagyta meg az új vezetőség keretében. Abból azonban, hogy Balogh éppen őt javasolta a főtitkári tisztre, mégis arra kellett következtetnie, hogy ez már előre el volt döntve, s hogy Bányai osztotta rá e szerepet. Ha így is volt, ez nem akadályozta őt abban, hogy megbízatását megtiszteltetésnek tekintse, és igyekezzék úgy tenni eleget neki, hogy mind a köz, mind a nagy múltú intézmény hasznot lásson belőle.

Nem volt könnyű a dolga, hisz az egyre súlyosbodó közéleti gondok közepette a Diákasztal vezetése egymagában is elég terhet rakott a vállára. Egyszerre irányítani egy ilyen, a gyomrok kielégítésére szolgáló, gyakorlati jellegű intézményt, és egy másikat, amely a szellemi éhséget volt hivatva kielégíteni, egész napi elfoglaltságot, szüntelen munkát követelt. Nehezítette a helyzetét, hogy az egyesületnél sem csupán művelődési feladatok várták, hanem gazdaságiak is. Az egyesületnek régebben kiterjedt birtokai voltak különböző helyeken — többek között a gr. Kuun Kocsárd által reá hagyományozott uradalom Algyógy község-

ben —, bérházai, ingatlanai. Ezek a két világháború közt jórészt az állam tulajdonába mentek át. De még itt-ott megmaradt valami ebből a vagyonból, néhány hold föld, szőlő, lakóház formájában. Mindezeket a továbbiakban a helyszínen számba kellett vennie, a bérlőkkel tárgyalni, új szerződést kötni velük. Ezenkívül egy 48—49-es történelmi emlékmúzeummal is rendelkezett az egyesület; e múzeum anyagának szintén utána kellett néznie, merre van, „elmenekítették-e”, vagy lappang valahol. Főhetett a feje az első hetekben, hogy minderre mikor és hogyan kerit majd sort. [...]

Hullanak még a glukóze-cseppek? Hullanak, hullanak kitarthatóan. Akkor is pergett hétre hét, fásaszó munkában, hol egyik, hol másik intézménynél. A közművelődési egyesületben gyűlés gyűlés után, ilyen tervek, olyan tervek, a kopottan vagy úgy is lehetne mondani: koszosan öltözködő Sándor József, ha félig lehunytt szemmel elkezdett beszélni, a gyakorlott szónok élvezetével a végtelenig nyújtotta megnyitóját vagy felszólalását, messze elrugaszkodva a valóságtól, a múlt áttörhetetlen vonzaskörében élve. És mások is szerettek beszélni, terveket szőni, javasolni. S mindezek jegyzőkönyvbe foglalása reája hárult. Nem tudta megtagadni önmagát, ezt is a legnagyobb gonddal végezte. Olyan szép, kerek, részletes jegyzőkönyveket talán sohasem készítettek, mint ő azokon a hosszasan tartó gyűléseken! Orosz Klári, az egyesület gépirónője alig győzte lekopogtatni.

Az egyesület raktárában nagy mennyiségű könyvnyomópapírt fedezett fel, a gépirónő felvilágosítása szerint a *Hitel* című folyóirat megmaradt papírstockja volt az, amelyet a lap megszűnte után ott helyeztek el. A könyvkiadás akkor még nem indult meg, a *Világosság* című napilapon kívül más nyomtatott betű nem került a magyar olvasók kezébe. Az írók épp csak kézbe vették ismét a tollat, új, a megváltozott viszonyokat és lelkiséget tükröző irodalmi művek még nem születhettek. Azt a néhány verset, karcolatot, ami már a szabadság légkörében fogant, a Balogh Edgár szerkesztette *Világosság* adta közre. Az irodalom ebben a szakaszban még jórészt a publicisztikára korlátozódott. Főként megfelelő színdarabok hiányoztak, mind az újjászervezett színház számára, mind az éledező műkedvelő csoportoknak. Ez támasztotta benne azt a gondolatot, hogy a váratlanul birtokába jutott papírmennyiséget — nagy kincs volt ez akkor! — néhány könyv, főképp színdarab megjelentetésére használja fel. Az ötletet elfogadtatta a vezetőséggel, s most már azon törte a fejét, mi is legyen az, amit elsőként a sorozatba iktathat. Ekkor villant eszébe Nagy István *Özönvíz előtt* című drámája, amely korábban díjat nyert az Erdélyi Szépművés Céh pályázatán, amelyet az akkori színház nagy sikerrel be is mutatott, de amely nyomtatásban azóta sem jelent meg. S mi lenne alkalmasabb olvasmányul is, előadásra is ennél a színdarabnál! Az író éppen annak a polgári társadalomnak a csődjét tárja fel benne, amely most bukott meg, s azoknak az illegális harcosoknak az életébe enged bepillantást, akik áldozatos munkájukkal hozzájárultak a győzelemhez. Soha aktuálisabb mű! Beszélt barátjával, a szerzővel, és megkapta tőle a kéziratot. A szerkesztői és nyomdai munkában sokévi tapasztalattal rendelkezett, a Szépművés Céh könyveinek a fele az ő kezén ment át, szerkesztette és nyomdailag kivitelezte a *Termést*, nagyobb nehézséggel e tekintetben nem kellett megküzdenie. Felkereste hát a nyomdai intézetet, ahol szintén úgy mozgott, mint otthon, és egykettőre megállapodott velük. A művezető, akivel részleteiben beszélte meg a dolgot, egy korábbi szedő, Kiss Márton volt, miután elődjét, Szabó Zoltánt vele egyidőben vetették fogságba és hurcolták el. Szegény Szabó elsőnek kapott vérhast a csoportjukban, és az első között halt meg. Tragédiáját az tette groteszkké, hogy amikor elfogták az utcán, éppen közhirdetmények kefelevonatait vitte a győztes sereg katonai parancsnokságára! Kiss Márton s még egy-két ismerős tőle értesült kollégájuk szomorú sorsáról.

Nyomdatér bőven volt, könyvekkel nem nyaggatták a nyomdát, az *Özönvíz*

előtt így hamarosan elkészülhetett. Csinos, jól kezelhető formátumban jelent meg, *EMKE Könyvek* sorozatcím alatt. A háború után a mi tájainkon ez volt az első magyar nyelvű könyvkiadvány. Elkelt az utolsó példányig, megfelelő hasznot biztosítva az egyesületnek.

A sorozat második kötetül Madách egyfelvonásos színművét, *A civilizátort* választotta. Ezt a kevéssé ismert, már-már elfelejtett Madách-művet haladó eszmevilága tette időszerűvé, no meg az a nem elhanyagolható szempont, hogy műkedvelők is könnyen színpadra állíthatták. Mellesleg klasszikus irodalmunk jó hagyományainak ápolását is jelentette. E kötet nyomdára állításával volt éppen elfoglalva, amikor egy nap csak betoppant hozzá régi jó barátja, Bözödi. Pesti rokonaitól érkezett haza, és ott állt egymagában, azt se tudva, hova hajtsa le fejét. Volt az egyesületnek a város központjában, az Óvárban egy emeletes háza, egyetlen, ami e városban a régi ingatlanaiából megmaradt. Azt már „birtokba vette”, s tudta, hogy míg a földszintet lakják, az egész emelet üresen áll. Az összefüggő három nagyobb helyiség mellett volt ott egy kis szobácska is: ezt ajánlotta fel barátjának lakóhelyül addig, amíg további sorsáról dönt. Gyurka hálásan fogadta segítségét. Majd elmesélte, mikén ment át az ostromlott Pesten, hogy utána órála és családjáról érdeklődjék. Röviden beszámolt ő is hátborzongató odysseyjáról, és arról, hogy nemrégien fia született.

— Mostanában csak halnak az emberek, jólesik hallani, hogy valaki születik is — mondta Gyurka, megviselt arcán egy átfutó mosollyal. Majd a barátok után érdeklődött.

— Laci? — Mármint Szabédi.

— Szentgyörgyön van, a Székely Múzeumnál dolgozik.

— Jékely?

— Ő itt, de visszavonultan él, mindössze egyetlen cikke jelent meg a *Világosságban*, éppen az írók pillanatnyi helyzetéről.

— Asztalos?

— Ő még nem került haza.

Elindult vele a házhoz, hogy birtokába adja a kis szobát. Gyurka igen jól találta, egy ember számára éppen kitűnőnek.

— A pakkjaimat egy ismerősömnél hagytam, majd felhurcolkodom. De mit csináltok ezzel a három szobával? Itt állnak majd mellettem üresen?

Ekkor — váratlanul — egy gondolat villant át agyán.

— Óriási! Kitűnő ötletet adtál! Tudsz arról, ugye, hogy az egyesületnek volt egy szabadságharcos történelmi múzeuma. Régen a Mátyás szülőházában székelt, itt né, a szomszédban, aztán elköltöztették onnan valahová.

— Igen. A Redutba — mondotta Gyurka, mint valami magától értetődő dolgot. — Meglehetősen el volt dugva a legfelső emeleten, alig látogatta valaki, de én jártam benne.

— Hát akkor megvan, ott kell keresni, hacsak össze nem pakolták, és el nem vitték. És ide kell elhozni, ebbe a három szobába, jobb helyet számára nem is találhatnánk! Most ötlött eszembe, a te szavaid nyomán. Segítségemre lehetnél ebben? Te foglalkoztál a szabadságharc korával.

Gyurka szíves örömet ráállt. Űgy egyeztek meg, hogy már másnap utána-néznnek a dolognak.

De csak néhány nap múltán kerülhetett rá sor. A Diákasztalhoz kiszállt az egyetemi dolgozók szakszervezetének bizottsága, mert a hallgatók panasszal fordultak hozzájuk, hogy gyenge a koszt. És ez igaz is volt, a beszerzés mind nehezebbé vált, étolajhoz már alig jutottak hozzá, az ételek bizony soványak, zsírtalanok voltak. A szakszervezet elnökének tisztét Bartalis János töltötte be — igen, Bartalis! —, aki akkor az Egyetemi Könyvtárban dolgozott, akárcsak Jékely. Vele nem volt nehéz megértetnie a helyzetet. Intézkedtek, hogy teherautót

kapjanak, s ő meg egyik kiségitője menjenek a szomszédos megyébe, ahol étolaj tekintetében jobban állnak, és hozzanak onnan. Két napját vette igénybe ez az út, de végül is több hordó olajjal tértek vissza.

Csak ezután mehetett el Gyurkával a Redutba, hogy a múzeum anyagának utánanézhessen. A kapusfülke őre azt mondta, nincs ott semmi, az egész épület üres. De hogy nem engedtek a magukéból, végül is bebocsátotta őket, járják végig a szobákat, lássák maguk is. Helyiségről helyiségre haladtak, és valóban: pusztá termeken kívül egyéb ott nem volt. Már a legfelső emeleten is végigcsámborogtak, amikor az épületszárny legvégén, egy kisebb szobában a padlóra szórva nagy halom papírra akadtak. Megbomlott iratkötegek is voltak a csomóban, s az egészet vastag porréteg fedte. Míg a váratlan felfedezéstől meglepődve, tanácstalanul álltak ott egy pillanatig, szeme megakadt egy papírselesten, amely a többitől különváltan hevert a szemétdomb szélén. Önkéntelenül lehajolt, és kézbe vette. Halványkék papírra nőies gyöngybetűkkel írt levél volt az, „Kedves Uram” megszólítással, s amint futólag beleolvasott, látta, hogy valaki eltűnt férje után érdeklődik benne. Megfordította a papírlapot, s a levél végén aláírásként ez állott: Szendrey Júlia.

Olyan pillanat volt ez, amit sosem tud elfelejteni. Megreszketett kezében a levél, és szemét könny borította el. Mialatt odanyújtotta Gyurkának is, az érzések és gondolatok valóságos orkánja viharzott át rajta. Idő és tér összekavarodott... a sikok áttűntek egymásba, s azokra a hasonló jellegű levelekre gondolt, amelyeket akkor is száz és száz anya, feleség, testvér küldözgetett szerteszét, hogy megtudjon valamit eltűnt hozzátartozójáról. Végigolvasva ismét a levelet, most már sorról sorra, Szendrey Júlia alakja is átrajzolódott benne, az „özvegyi fátylat” eldobó, a költő emlékének könnyen hátat fordító nő helyét az eltűnt után kétségbeesetten kutató, elkeseredett, mindent megpróbáló szerelmes feleség képe foglalta el... Nagy kincsnek tekintette ezt a dokumentumot, s elhatározta, hogy az újjászervezett múzeum díszhelyére állítja majd.

Mert nem volt kétséges, hogy ez a papírhalm a múzeum keresett anyagához tartozik. De hol a tárgyi anyag? Egy, a szobához csatlakozó másik helyiségben megtalálták azt is. Hasonlóan szétdobálva vagy a falhoz támasztva ott hevert számos kisebb-nagyobb tárgy, amelyeket közelebről most nem volt értelme átvizsgálni, majd ha megkapják új és méltó helyüket. A lényeg az volt, hogy — ha ilyen szétzilált, szörnyű állapotban is — a múzeum anyaga megkerült, felkészülhetnek elszállítására és megfelelő elhelyezésére.

Ahhoz, hogy ez megtörténhessék, a szobákat előbb el kellett látnia a szükséges berendezéssel. Tárlókat, üveges vitrineket igényelt a várostól, s kellemes meglepetésére minden huzavona nélkül, azonmód megkapta azokat. Sok visszamaradt, köztulajdonba vett berendezési tárggyal rendelkezett akkoriban a város, ezek közt akadtak neki megfelelő darabok is. Gyurka ezalatt kiásta a porból a Redut-beli anyagot, s nagyjából elrendezve alkalmassá tette az elszállításra.

Több hetes megfeszített munka után — amelynek oroszlátnrészt Gyurka vállalta magára — csinos kis múzeum jött létre abban a három, kisebb teremnek is beillő szobában, jól elérhető központi helyen, az első emelet kellemes világosságában. A múzeum legértékesebb részét a Kossuth- és Damjanich-relikviák alkották, könyvek és különböző tárgyak, köztük Kossuth ceruzacsonkja, amelyet halála után Turinban az asztalán találtak, s amelynek hitelességét fia, Kossuth Ferenc igazolta néhány sorban, és Damjanich golyó átütötte zsebórája, amely egyik csatájában az életét mentette meg. Nagy értéket képviselt a múzeumban az a fényképtár, amely a szabadságharc még élő résztvevőiről készült a múlt század nyolcvanas-kilencvenes éveiben. Jobbára egyszerű emberek arca tekintett le e képekről, parasztok és kisemberek, magyarok és románok, a szabadságharc történelemkönyvekben számon nem tartott hősei vagy csupán szürke szereplői. Ritka-

ságszámba menő volt köztük az a fénykép, ami az akkor Szamosújváron raboskodó Rózsa Sándorról készült. Finom, jellegzetesen magyaros sasorr, nemes arc, a szép száj fölött pödrött bajusz, összevont szemöldök s alatta messze tekintő, bátor sasszem. Aki e képre nézett, csak egyre gondolhatott, Möricz Zsigmond regény-címére: *Rózsa Sándor összevonja a szemöldökét*. Másik értéke a gyűjteménynek az a számos visszaemlékezés volt, melyeket annak idején a résztvevőkkel írtattak meg a múzeum létrehozói. Még teljesen feldolgozatlan anyagként állt ez ott, Böződi vetett rá szemet. Jelentős lapgyűjteménnyel is rendelkezett a múzeum a 48-as sajtóból.

De a látványosabb anyag a tárgyakkól került ki. Az egyik terem falán a tizenhárom vértanú arcképét láthatták az érdeklődők nagyméretű gipszdomborművek formájában. A gipszmodellről készült bronzöntvények a közben lebontott aradi emlékművet díszítették. Ott állt Petőfi kisebb méretű gipszszobra is, Köllő Miklós alkotása, amellyel annak idején megnyerte a segesvári Petőfi-szoborra kiírt pályázatot. A véglegesen kivitelezett szobor szintén a lebontás sorsára jutott. Noha nem tartozott szorosan a múzeum jellegéhez, helyet kapott még ott egy szoboralkotás: Fadrusz Mátyás-szobrának a művész által eredetileg megmintázott feje. Ezekon kívül számos kisebb tárgy sorakozott a vitrinekben: negyvennyolcas bankók, egy akkori aranypénz is, különböző méretű és alakú pisztolyok és olyan használati eszközök meg művészi csecsebecsék, amelyeket a rabságra vetett szabadságharcosok készítettek szalmából és más elérhető anyagokból — többek közt kenyérbéلبől — a börtönök sziklába vágott odúiban. E szerencsétlenekre emlékeztek a szép számban ott lógó kéz- és lábbilincsek is. Egy kézzel vontatható kis ágyú pedig, a hozzá tartozó vasgolyókkal, a hegyi harcok emlékét idézte.

Szendrey Júlia levélét — úgy, ahogy elhatározta volt — a legszebb vitrin legvonzóbb pontján jól láthatóan helyezte el. A papírhalmából is kivált ott fenn a Redutban, mintegy elkülönítve magát más irományoktól, hadd álljon itt is különváltan a többi levélétől, mint egy másokkal nem azonosítható férfi másokkal nem azonosítható feleségének, „a feleségek feleségének“ meghatóan szép megnyilatkozása...

— Csepeg még az a folyadék? — ébredt a valóságra, felnyitva szemét.

Nem, már nem csepegett, akkor rántották ki a karjából a tűt, fejtették le róla a ragtapaszokat, talán éppen ettől tért magához.

Minden tagja dermedt volt a több óras mozdulatlanságtól. Ilyen hosszan moccanatlanul életében még nem feküdt, nem csoda, ha leállt benne minden, a szívét és az agyát kivéve. Az agyában peregtek emlékei, a szíve érzelemmel töltötte meg ezeket, újraélt mindent, a maga teljességében.

De az a teljesség még csak a kezdet volt, igazán teljessé akkor vált a kis múzeum története, amikor véget ért. Mert néhány év múltán az egyesület föloszlott, s vele együtt megszűnt működni a múzeum is. Anyagát, gondosan becsomagolva, az Erdélyi Múzeum Egyesületnek adták át, de nemsokára rá azt is tágabb keretek közé vonták, tárait ide-oda elosztották. Később megpróbált utána nézni a dolgoknak, megtudni, hová is kerültek a kis múzeum nagy értékű kincsei. Azonban minden próbálkozása hiábavalónak bizonyult. Választ erre sehol sem kapott. Milyen kár — sóhajtott fel akkor, és most, hogy immár józanul, ismét a valóságra nyíltan gondolta végig ezt, csak megismételhette: — Milyen kár! Az az anyag okulására lehetett volna újabb nemzedékeknek, a szabadság s az érte való küzdelem eszményét ültethette volna el lelkükbe, közös nevezőre hozva hajdani, talán ellentétes, talán csak annak látszó törekvéseket. Nagy nevelőereje hasznosan érvényesülhetett volna. Igen: milyen kár...

**KORUNK
PRÓZÁJA**

Részlet a szerző most készülő kötetéből.